

Posudek magisterské diplomové práce
Bc. Rebeka Švancárová
Globálne poruchy klímy –
studničky a pamäť krajiny
Fakulta humanitných štúdií University Karlovy
katedra sociálnej a kultúrnej ekológie, 2019

Úvod

Téma globálnych poruch klímy (klimatické zmeny) a jej vplyv na základnú zložku životného prostredia, vodu, je samozrejme vysoce aktuálne a často spracovávané. Diplomantka **Bc. Rebeka Švancárová** je preto dokázala spracovať špecificky, keď zaměřením na studničky dobre propojuje lokálny a globálny, sociálny, kultúrny a krajinný ekologický rozmer svojho oboru.

1. Obsahová stránka

Žiaľ podrobný a logicky členený obsah vychádza z promyšleného projektu a naznačuje dobrú koncepciu i metodologickú prípravu.

V pekném filosofujúcom úvode Švancárová s využitím antického pojetia vody ako pralátky a symbolu zmeny uvádza jednak svoje téma, jednak naznačuje konceptualizáciu v podobe *invence tradice*.

Aspekt klimatickej zmeny a jeho postupne probierané dopady na krajinu sú deklarované v úvode teoretickej časti. Príčiny a mechanizmus klimatickej zmeny sú vcelku správne popísané na nasledujúcej 3,5 stránke; vedľa skleníkových plynov je správne zmienena i zmena albeda, chýba len explicitné uvedenie pozitívnych vzťahov (príklady uvedené sú). Keby autorka dôslednejšie zdrojovala, zrejme by sa vyhnula zámene Arktidy za Antarktídu... (str. 16).

S využitím relevantnej literatúry autorka pekne predstavuje krajinu a jej pamäť ako výsledky interakcie prírody a kultúry a dostáva sa tak k predposlednému podstatnému pojmu tejto časti teórie – k tradícii.

Celá podkapitola končí skôr spirituálne pojatým pasusom o dôležitosti studní a nasleduje štandardný „povinný“ popisný výklad ochrany prírody a dvoch zájmových chránených krajinných oblastí.

Pro kľúčovú otázku konceptualizácie riešenia výskumného problému mala Švancárová dve hlavné možnosti: deskriptívne-historický prístup (jez musí byť samozrejme v práci tak ako tak obsažen) a skôr antropologické pojetie. Zvolila druhú variantu, kde sa nabíza koncept *invence tradice* Erica Hobsbawma a Terence Rangera, ktorý nie je „čistým“ historikom, ale svojím zaměřením na Afriku prirodzene ťahne ke sledovaniu etnografickej dynamiky dejinných pohybov.

Metodologické postupy boli promyšlené v dlhých prípravných prácach na projekte a dĺžka i pečlivosť textu jim venovaného tomu odpovedá. Rebeka presvedčivo zdôvodňuje výber vzorky i jeho praktická omezenia, formuluje zaujímavé výskumné otázky a účelne volí metódu rámcovej analýzy, ktorá jí umožní prehľadne organizovať i interpretovať získané údaje.

Praktická časť začína veľmi pekným podrobným popisom priebehu ročného výskumného obdobia. Výskum je pre čtenára pečlivo spracovaný, autorka názorne používa ukážky a tabuľky

(rámcové analýzy, prehľad respondentů) a štrukturuje výsledky na časové ose minulosť – prítomnosť – budúcnosť. Popis výzkumu a jeho výťažků zahrnuje i s ilustračným materiálom takřka 28 strán.

Po konzultačných diskusiách zařadila Rebeka kapitolu Diskuse, což plauzibilitě práce výrazně prospělo. Podrobně přezkoumává vstupní předpoklady, slabiny a posuny v práci oproti záměru (např. reálné možnosti zmapování studánek v regionu) a nealibisticky, věcně se vyrovnává s výsledným stavem.

Závěry práce přehledně odpovídají na položené výzkumné otázky a hypotézy. Důležitý je i konceptuální dodatek k závěrům, o němž se ještě zmíním.

2. Práce s literaturou

Zvolená literatura by mohla být početně obsáhlejší, je však možné ji pochválit z hlediska výběru, který dobře pokrývá zvolený výzkumný region a postačujícím způsobem konceptuální, metodologickou a obecnou problematiku. Podstatnou výhradu mám k počtu cizojazyčných zdrojů: mezi knižními jsem našel jen dva, oba pojednávající o invenci tradice.

S prameny zachází Švancárová zkušeně a *jednotně*, tedy formálně správně interpretuje, parafrázuje i cituje, používá správný způsob zápisu i odkazování, stejně jako účelný poznámkový aparát pod čarou, a hlavní nosnou linii textu přitom odkazy zbytečně nepřetěžuje.

3. Formální stránka

Vlastní text práce obnáší rovných 100 normostran, tedy doporučené humanitní optimum. Práce se velmi dobře čte – její jazyk a sloh je kultivovaný, věcný, snad až na výjimky terminologicky přesný a v případě, kde je to vhodné, i stylisticky ozvláštňený ve filosofičtějších polohách; autorka dokáže sledovat vždy jen hlavní myšlenku, aniž by se zaplétala do přetížených sítí souvislostí.

Přesto text obsahuje poměrně velké množství chyb. Proti svému zvyku je nebudu dokladovat, protože slovenština není mým rodným jazykem, ale např. velmi časté chyby v interpunkci, kdy čárky stejnou měrou chybějí a jindy přebývají, jsou zřejmé, stejně jako občasná chybná psaní iota a ypsilon; příklady: interpunkce: „Je těžko posúdiť, či so súčasným odklonom ľudí od prírody, postupne zmiznú aj tradície...“ (str. 13); „...je veľmi ťažké presne určiť do akej miery...“ (str. 18).

Tisk je jinak po všech stránkách velmi svědomitě, funkčně i pro potěchu oka vypracovaný. Obsahuje všechny povinné náležitosti (abstrakty, klíčová slova, prohlášení, fotokopii projektu atd.), dále seznam zkratk a důležité, pečlivě zařazené přílohy: „Ukážka štruktúry otázok k rozhovorom“, „Ukážka prepisu pološtruktúrovaného rozhovoru“, „Ukážka záznamov o studničkách z terénneho denníka“ a „Metodický list – zápis o stave studničky“. V návaznosti na téma se nejen nabízí, ale je přímo nezbytná „Příloha fotografií vybraných dokumentovaných studničiek“. O rozmyslu při zpracování materiálu však svědčí účelné rozmístování fotografií, ale i tabulek a ukázek buď do příloh nebo přímo do textu tehdy, jestliže se k němu přímo vztahují. Některé fotografie jsou výjimečně obecně ilustrativní, ale velkou většinou doprovázejí vlastní zkoumaný terén a jsou také pravděpodobně vlastní výroby.

Typografie textu je jednotná a účelná.

4. Celkové hodnocení

Dílčí poznámky

Vedoucí práce se samozřejmě otevřeně či skrytě rád pochlubí svým přínosem; zde je však nutné zdůraznit velmi dobrou a příjemnou konzultační spolupráci s diplomantkou, která si sama našla téma, aktivně spolupracovala na jeho konceptualizaci a s výbornou předvýzkumnou znalostí terénu navrhovala, konzultovala i zamítala řešení dílčích problémů. Na konzultace (přímé i

telefonické) „přicházela“ vždy dobře připravená a s jasně formulovanými otázkami od zásadních po některé detaily.

Hodnocení

Práce je promyšlená a vyspěle vystavěná. Rebeka prokázala skutečný cit pro terén a terénní výzkum. Podařilo se jí sebrat cenná data a dokáže, ač je to v textu práce spíše nenápadné, i využít vlastního zúčastněného pozorování. Organizace dat je příkladná; v interpretaci je znát, že chápe, co je *zhuštěný popis*, ale jako mnoha diplomovým pracím založeným na kvalitativním výzkumu jí chybí dotazení do konce, reinterpretace, pojmové vytěžení. Na druhou stranu vše, co je řečeno, vypadá průkazně, nejen díky kombinaci rozhovorů, dokladů písemných (byť řídce zmiňovaných) a zúčastněného pozorování, ale i díky vhodnému důkaznímu materiálu v podobě dobře volených a graficky náležitě zvýrazněných citací rozhovorů.

Čtenář tak nalezne řadu velmi zajímavých i překvapivých zjištění (např. poznatek, že v rozporu s předpokladem je v současnosti péče o studánky mnohem méně v rukou institucí [spolků, škol apod.] než v 90. letech – zřejmě se víc věnují „technické“ ochraně životního prostředí [třídění odpadu, energie atd.?] než aktivních jednotlivců), jež by bylo možné zkusit zdůvodnit i zařadit do kontextů. Další příklady: respondentům obecně (ne reflektovaně!) chybí vazba na místo, ale na druhé straně mají poměrně přesnou představu, jak by měla studánka vypadat, cítí její funkci v krajině a v krajinném rázu (užitná hodnota neoslabuje, ale stoupá důraz na estetický aspekt); když se nová studánka *nepojmenuje, zanikne*; vztah k místu se spíše rozšiřuje ve zpětnovazebný vztah ke krajině jako k celku a ke studánce jako jednotlivosti a jedinečnosti, zřejmě v závislosti na vzdělání respondenta; zmíněná jistá ztráta zájmu o *jednotlivost* je provázána tendencí k plošnosti a *systemovosti* („bylo by dobré studánky *zmapovat*“); zajímavý je přehled motivací k péči o studánky, ale postrádám v něm předpokládané motivy celkové péče o přírodu, biodiverzitu, krajinu, ekosystémový přístup – jsou přítomné? byly dotázány?

S konceptem invence tradice souvisí velmi zajímavá zjištění: např. tradice si začala vytvářet svoji vlastní *minulost* (str. 85).

Spolu s podobnými postřehy si cením závěrečného dodatku k závěru, který se nezapomněl, byť spíše implicitně, zabývat *invencí* tradice. Konstatuje totiž nejen to, že (jak) by se měly tradice udržovat a obnovovat, ale i to, že zcela ve smyslu globalizace – (g)lokalizace se každá jednotlivina proměňuje jak v symbol řešení globálních problémů, tak ve vlastní funkční příspěvek ve smyslu charakteru a mechanismu vzniku globálního problému.

Vzhledem k poměrně významnému regionálnímu přínosu k lokálnímu rozměru ochrany přírody (i trvale udržitelného rozvoje), ke kladům uvedeným výš v posudku, k empirické průkaznosti textu i ke zpětné reflexi konceptuálního uchopení s potěšením **doporučuji diplomovou práci k obhajobě** a navrhuji **hodnocení „výborně“**, vzhledem k uvedeným výhradám s pracovním hodnocením **16 bodů**. Výslovnou otázku k obhajobě nekladu, protože hlavně ve čtvrté části posudku jsem uvedl řadu podnětů vhodných k diskusi před komisí a jsem zvědav na jejich řešení autorkou.